

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาพัฒนาการของวิสาหกิจชุมชน ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชน พระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้งานวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนกลุ่มอาชีพอื่นในตำบลต่อไป โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมาย คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนผ้าทอกระเหรี่ยงลายโบราณ พระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย ผู้นำวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน สมาชิก ผู้นำในชุมชน องค์กรที่ให้การสนับสนุนในพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงจังหวัดลำพูน ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม เขตพัฒนาสังคม และสวัสดิการบนพื้นที่สูง 1 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเถลี องค์กรบริหารส่วนตำบลนาทราย และบุคคลภายนอก ดังนี้

ตารางที่ 1 กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย

เป้าหมาย	จำนวน (คน)	ประเด็นที่สัมภาษณ์
ผู้นำวิสาหกิจชุมชน	1	การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน บทบาทหน้าที่ของผู้นำ การบริหารจัดการ การระดมทุน การแบ่งปันผลกำไร
คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน	5	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
สมาชิก	20	การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน เทคนิคและวิธีการทอผ้า การระดมทุน การจำหน่ายผลิตภัณฑ์
ผู้นำในชุมชน	5	การมีส่วนร่วมกับวิสาหกิจชุมชน บทบาทของชุมชนต่อวิสาหกิจชุมชน
องค์กรที่ให้การสนับสนุน	5	บทบาทของชุมชนต่อวิสาหกิจชุมชน การให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน
บุคคลภายนอก (นักท่องเที่ยว, ผู้ที่ไม่ได้อยู่ในชุมชน)	5	ความพึงพอใจในสินค้าและบริการ
รวม	61	

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ประยุกต์ใช้งานวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

3.2.1 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นการสังเกตการณ์ในขณะที่ได้ดำเนินกิจกรรมการวิจัยทั้งในการทำกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนพระบาทห้วยต้ม การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การทำกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน เช่น การประชุมสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ซึ่งได้มีการสังเกตและจดบันทึกกระบวนการไปพร้อมๆกัน

3.2.2 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เป็นการสังเกตการณ์โดยที่ผู้วิจัยไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนแต่มีโอกาสดำเนินกิจกรรมในฐานะผู้สังเกตการณ์เท่านั้น เพื่อเป็นการศึกษาบรรยากาศในการแลกเปลี่ยน

พูดคุยกันของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เช่น การประชุมใหญ่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การทำเวทีของหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

3.2.3 การสัมภาษณ์ (Interview) โดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่เข้าไปสนับสนุนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน รายครัวเรือนหมู่บ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์และทำการจดบันทึก เพื่อเก็บข้อมูล

3.2.4 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Meeting) เป็นการจัดการสนทนากลุ่มร่วมกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 10-15 คน ซึ่งไม่ได้กำหนดเวลาและโอกาส เวทีที่ใช้ในการพูดคุยส่วนใหญ่แล้วจะไม่มีรูปแบบและไม่เป็นทางการ ซึ่งหัวข้อในการสนทนาจะเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน การได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การร่วมแสดงและจำหน่ายสินค้าในงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกจังหวัด รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน

3.2.5 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระดับบุคคล เป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการที่สำคัญมากกิจกรรมหนึ่งที่ทำเนืองการต่อเนื่องตลอดเวลาทุกสถานที่ โดยมีเทคนิคที่สำคัญคล้ายกับการประชุมกลุ่มย่อยเป็นพื้นฐาน เป็นการสนทนากับคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนบางคนที่มีบทบาทในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของวิสาหกิจชุมชน ให้เห็นแนวคิดและวิธีการทำงานของวิสาหกิจชุมชนและเป็นการค้นหาข้อมูลเชิงลึกที่บางครั้งผู้ที่ให้การแลกเปลี่ยนไม่ต้องการเปิดเผยในเวทีใหญ่ ที่สำคัญกิจกรรมนี้ยังเป็นการตรวจสอบความคิดเห็นซึ่งกันและกันว่าวิสาหกิจชุมชนมีความคิดเห็นเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

3.3 ข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล

3.3.1 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

3.3.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

เป็นข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การสนทนากลุ่ม เป็นต้น การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์บุคคลและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำชุมชน ชาวบ้านที่ไม่ใช่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เข้าไปสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

3.3.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

เป็นข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมไว้แล้ว โดยบุคคล กลุ่มบุคคลและสถาบันต่างๆ เช่น เอกสาร รายงานการวิจัย บทความวารสารสิ่งพิมพ์ หนังสือ รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

3.3.2 วิธีการเก็บข้อมูล

3.3.2.1 การค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และข้อมูลที่มีการรวบรวมไว้แล้ว

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การบริหารและการจัดการ ประสิทธิภาพ กระบวนการเรียนรู้ กลุ่ม และผู้นำ รวมทั้งศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนการวิจัย โดยการกำหนดกรอบการวิจัยและประเด็นในการเก็บข้อมูล และการนำไปใช้ในการอธิบายถึงพัฒนาการ ปัญหาและแนวทางแก้ไข และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนพระบาทห้วยต้ม ให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยได้ศึกษาจากตำรา เอกสาร หนังสือจากห้องสมุด หนังสือที่เกี่ยวข้อง เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการต่างๆ ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสาร โครงการวิจัยจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำพูน, เอกสารการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จากสำนักงานเกษตรอำเภอลี่ งานวิจัยจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม แผนพัฒนาสามปี องค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย

3.3.2.2 การทำความรู้จักและคุ้นเคยกับกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง

เนื่องจากผู้วิจัยเป็นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านการส่งเสริมอาชีพ ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย ซึ่งมีความคุ้นเคยกับวิสาหกิจชุมชนพระบาทห้วยต้ม เนื่องจากการได้ปฏิบัติงานร่วมกับวิสาหกิจชุมชนและติดตามการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังได้ศึกษาถึงความ เป็นมาของกลุ่ม และการพัฒนากลุ่มผู้วิสาหกิจชุมชน และเกิดเป็นประเด็นในการวิจัย

3.3.2.3 การสัมภาษณ์บุคคล

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนพระบาทห้วยต้ม เพื่อทำความเข้าใจ ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ สัมภาษณ์สมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 26 คน ผู้นำวิสาหกิจชุมชน คือนางสายทอง เงินเลิศสกุล คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนที่เป็นแกนนำที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชน จำนวน 5 คน คือนางวันดี คำปา ฝ่ายการตลาด นางมณีรัตน์ สายธารนิมิต ประชาสัมพันธ์ นางนริศรา เงินเลิศสกุล เลขานุการ นางนันทน์ภัศ แปรฑู และนางสุพร เริ่มตระกูลใหม่ กรรมการ เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาของวิสาหกิจชุมชน วิธีการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนในอดีต จนถึงปัจจุบัน สัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุนการดำเนินงาน กลุ่ม เช่น เจ้าหน้าที่เคหะกิจจากศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงจังหวัดลำพูน เจ้าหน้าที่จากศูนย์พัฒนา

โครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม เจ้าหน้าที่จากเขตพัฒนาสังคมและสวัสดิการบนพื้นที่สูง 1 คือ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเถิน และนายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลนาทราย

3.3.2.4 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

ตามที่กล่าวแล้วว่า ผู้วิจัยมีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนกลุ่มอาชีพ ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย จึงได้สังเกตการณ์ ทั้งขณะที่ทำการสัมภาษณ์ การเข้าร่วมประชุมของวิสาหกิจชุมชน การร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรมซึ่งหน่วยงานของผู้วิจัยเป็นผู้จัด การเข้าร่วมแสดงและจำหน่ายสินค้าที่หน่วยงานภาครัฐจัดขึ้น การศึกษาดูงานของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสในการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

3.3.2.5 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

เป็นการสังเกตการณ์ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม แต่มีโอกาสได้เข้าร่วมในกิจกรรมในฐานะผู้สังเกตการณ์ เพื่อศึกษาบรรยากาศ ประเด็นการแลกเปลี่ยนพูดคุยของวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะประเด็นการมีส่วนร่วมของบุคคลและกลุ่มบุคคลต่อการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การดำเนินการ การติดตามประเมินผล การดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน

3.3.2.6 ทบทวนข้อมูลจากการศึกษา

การทบทวนข้อมูลจากการศึกษาทำได้โดยการนำข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่ ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมมาแล้ว มาเรียบเรียง จัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ โดยมีการทบทวนข้อมูลทำให้ทราบข้อมูลที่ยังได้ไม่ครบถ้วน ก็ดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้ครบตามประเด็นที่ได้ตั้งไว้

3.4 การตรวจสอบข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้การเก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ การสังเกต การถอดบทเรียนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การตรวจสอบถามแหล่งข้อมูลแบบสามเส้า โดยพิจารณาจาก เวลา สถานที่ และบุคคล เป็นสิ่งที่นักวิจัยเชิงคุณภาพจำเป็นต้องตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยต้องกระทำพร้อมๆกับการเก็บข้อมูล เป็นการตรวจสอบทันทีในพื้นที่เพราะการตรวจสอบในพื้นที่เป็นการทำแบบฝึกหัดทางความคิด ทำให้ทราบข้อมูลที่ได้มาเป็นความจริงหรือไม่อย่างน้อยเพียงใด จนแน่ใจว่าข้อมูลนั้นเป็นความจริงมากที่สุด

สำหรับการตรวจสอบข้อมูล โดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่ต่างกัน ต่างสถานที่และเวลาที่ต่างกัน ซึ่งจากการเก็บข้อมูลจากการ

สัมภาษณ์บุคคลอาจคลาดเคลื่อนได้ จึงต้องนำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้ามาใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต บันทึก รวมถึงเอกสารงานวิจัย แนวคิด ที่เกี่ยวข้องมาจำแนกหมวดหมู่ตามประเด็นที่ตั้งไว้ เพื่อให้สามารถตอบข้อสงสัยและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ตลอดจนได้องค์ความรู้เกี่ยวกับ การพัฒนากลุ่มจนเป็นวิสาหกิจชุมชน ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหา ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนพระบาทห้วยต้ม